

Høringsvar over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Strafudmålingen i voldtægtssager).

Ved e-mail af 29. januar har Justitsministeriet anmodet om Amnesty Internationals eventuelle bemærkninger til ovennævnte udkast.

GENERELE BEMÆRKNINGER

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at hensigten med lovændringen er, at der ikke skal være en ”forskellig grovhedsvurdering af såkaldt overfalds-, kontakt- eller parvoldtægt, men at straffen må fastsættes af retten ud fra en samlet, konkret vurdering af den enkelte sags omstændigheder”.

Amnesty er enig i denne hensigt. Vi har løbende rejst kritik af nuværende praksis, hvorefter parvoldtægt og kontaktvoldtægt straffes mildere end overfaldsvoldtægt. Dette endda på trods af at forskning viser, at parvoldtægter oftest efterlader ofret med fysiske mén efter vold. Lovforslaget er et skridt i den rigtige retning, men der er behov for nogle præciseringer, hvis det skal virke efter hensigten. Dette uddybes under de konkrete bemærkninger.

Grundlæggende savner Amnesty en mere gennemgribende revision af straffelovens bestemmelser om seksuel vold, så der sikres lige beskyttelse af ofrene uanset deres relation til gerningsmanden. Amnesty finder, at den nuværende retstilstand er utidssvarende og ikke i overensstemmelse med internationale menneskerettighedsstandarder (se bilag).

KONKRETE BEMÆRKNINGER

Ang. straffeskærpelsesloven fra 2002

Folketinget vedtog i 2002 straffeskærpelsesloven (Lov nr. 380 af 6. juni 2002 – herefter kaldet 2002-loven), der hævdede strafferammen for en række forbrydelser, herunder voldtægt. Det fremgår af 2002-lovens bemærkninger, at der skal skelnes imellem overfalds-, kontakt- og parvoldtægt. Efter bemærkningerne skulle der indføres en generel forhøjelse af normalstraffene med et år, men de

dagældende forskelle på strafniveauet (normalstraffen) for de tre kategorier af voldtægt skulle bevares. Normalstrafniveauet ved en fuldblyrdet voldtægt uden skærpende omstændigheder skal således ifølge 2002-loven være:

- 2 ½ år ved overfaldsvoldtægt (normalstraf før 2002 1½ år)
- ca. 1 ½ år ved kontaktvoldtægt (normalstraf før 2002 6-10 måneder.)
- ca. 1½ år ved parvoldtægt (normalstraf før 2002 6-8 måneder.)

Det fremgår altså udtrykkeligt af 2002-loven, at der skal gælde et lavere normalstrafniveau i sager om kontakt- og parvoldtægt end ved overfaldsvoldtægt. Der er således ikke udelukkende tale om en domstolsskabt forskel i udmålingspraksis.

Amnesty skal på den baggrund foreslå, at man i lovforslaget præciserer, at forskellene i ’normalstrafniveauet’ fra 2002-loven ønskes ophævet.

Ang. Rigsadvokatens redegørelse

Rigsadvokaten konkluderer i sin redegørelse (Folketingets retsudvalg – alm. Del., bilag 149), at forskellene i strafniveauet i praksis for overfalds-, kontakt- og parvoldtægter ikke skyldes kategorierne i sig selv, men derimod konkrete skærpende eller formildende omstændigheder i hver enkel sag. Amnesty vil i det følgende sætte spørgsmålstejn ved denne konklusion.

Ang. voldsanvendelse i de forskellige kategorier af voldtægt

Det fremgår af lovforslagets bemærkninger (s.6-7), at forskellen i udmålingspraksis antageligvis kan forklares ved, at der oftere vil være konkrete skærpende omstændigheder ved overfaldsvoldtægt og omvendt konkrete formildende omstændigheder ved kontakt- og parvoldtægt, for eksempel i forhold til hvor meget vold, der anvendes.

Efter Amnestys opfattelse er der ikke grundlag for en sådan antagelse om, at der skulle være

mere vold ved overfaldsvoldtægter. Tværtimod viser forskning, at kvinder, der anmelder parvoldtægt, hyppigere har fysiske skader efter voldtægten (72%) end kvinder, der anmelder kontaktvoldtægt (66%) og overfaldsvoldtægt (65%). (se *Voldtægt der anmeldes* Udgivet af Kriminalpræventivt Råd, december 2009). Det indikerer, at der oftere – eller mindst ligeså ofte - anvendes betydelig vold i parvoldtægter.

Ang. når gerningsmand og offer kender hinanden

Rigsadvokaten foreslår i redegørelsen, at forskellen i strafniveauet blandt andet kan forklares med, at det opfattes som en formildende omstændighed, hvis tiltalte og forurettede tidligere har haft et seksuelt forhold eller hvis gerningsmanden er følelsesmæssigt påvirket for eksempel af jalousi eller forholdets ophør.

I redegørelsens gennemgang af praksis anføres parternes indbyrdes forhold også i flere tilfælde som en årsag til udmålingen af straffen i de konkrete sager. Det bliver anført som formildende, hvis offer og gerningsmand er i et parforhold (se fx sag 24 (2009)) eller hvis overgrebet foregår i forbindelse med, at forholdet afsluttes eller anden uoverensstemmelse (se ex. sag 26 (2004) sag 39, 40 (2005), sag 25 (2009)).

I dom 12 (2009) fremgår det, at det forhold, at offer og gerningsmand forud for voldtægten har kysset hinanden, opfattes som en formildende omstændighed. I dom 10 (2007) fremhæves det som formildende, at offeret før voldtægten har vejet sig på gerningsmandens vægt iført undertøj (sic).

Både argumentationen i Rigsadvokatens redegørelse og de konkrete sagsresuméer peger på, at der er – og fortsat vil være - en forskel i grovhedsvurderingen af de forskellige former for voldtægter. Så længe man anfører tidligere (seksuel) kontakt - hvad der netop kendetegner par- og kontaktvoldtægter – som formildende omstændigheder, vil man uundgåeligt få en domspraksis, der giver rabat, når offer og gerningsmand kender hinanden.

Forudgående kendskab bør ikke i sig selv være formildende omstændighed

Amnesty finder, at voldtægtsstraffe som alle andre straffe skal udmåles på baggrund af de almindelige regler for straffastsættelse, som de fremgår af kapitel 10 i straffeloven. Hverken det faktum, at der er eller har været et (evt. seksuelt) forhold eller at voldtægten sker i forbindelse med eller ved afslutningen af et eventuelt parforhold eller ægteskab bør i sig selv udgøre en formildende omstændighed.

Højesteret har for nylig afgjort, at drab ikke skal straffes mildere, fordi den dræbte var gerningsmandens ægtefælle eller samlever. Ved en dom af 5. oktober 2009 understreges: *"At et drab har karakter af ægtefælle- eller samleverdrab, indebærer ikke i sig selv, at der foreligger formildende omstændigheder"*. Det fremgår af dommen, at *"det forhold at et parforhold bringes til ophør, opfattes i dag som en almindelig livsforeteelse. Synet på ægtefælle- og samleverdrab har udviklet sig i overensstemmelse hermed."* (Rigsadvokatens informerer Nr. 16/2009, s. 3). Det samme bør gøre sig gældende ved voldtægt.

På baggrund af ovenstående bekymrer det Amnesty, at det fremgår af bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til § 1, at straffen skal fastsættes "på samme måde som hidtil" (s. 10 i lovforslaget). Vi har forstået, at formålet med lovforslaget er at sikre, at der ikke længere er grundlag for en generel opfattelse af kontakt- og parvoldtægter som mindre alvorlige i sig selv. Derfor er det uheldigt, at det anføres direkte i bemærkningerne, at praksis skal fortsætte som hidtil.

Amnesty foreslår, at man sletter "på samme måde som hidtil" for at præcisere, at man netop ønsker at komme forskellen i grovhedsvurderingen til livs.

Samtidig skal vi foreslå, at det udtrykkeligt anføres, at det forhold, at en voldtægt er begået mod en person, som gerningsmanden har eller har haft en relation til forud, herunder ægteskab eller samliv, ikke i sig selv bør anses som en formildende omstændighed.

BILAG 1 - Utidssvarende voldtægtslovgivning

Amnesty konkluderede i en rapport fra 2008 (Case Closed – Rape and Human Rights in the Nordic Countries), at den danske straffelovs bestemmelser om voldtægt ikke lever op til de menneskeretlige standarder.

Behov for en ny definition på voldtægt

I den danske straffelov defineres voldtægt som sex opnået gennem vold eller trusler om vold og det straffes med fængsel i op til 8 år (§ 216). Hvis en gerningsmand derimod tiltvinger sig sex ved at udnytte, at offeret ikke er i stand til at forsvare sig selv på grund af fuldknapphed, sygdom, lammelse eller andet, straffes det kun med fængsel i op til fire år. Hvis offeret er så uheldig at leve i et ægteskab med gerningsmanden, er det slet ikke forbudt (§ 218). Amnesty mener, at tiltvunget sex med et forsvarsløst offer er en voldtægt og at det bør straffes som en sådan i den danske straffelov. At tiltvinge sig sex med en person mod hendes vilje, er et voldeligt overgreb i sig selv, uanset om gerningsmanden derudover udøver anden form for fysisk eller psykisk vold. Lovgivningen skal sende et kraftigt signal om, at det seksuelle overgreb er forbudt, når offeret ikke selv er i stand til at modsætte sig overgrebet eller flygte.

En sådan definition på voldtægt vil svare til den gældende lov i Sverige og Norge. Den vil desuden i højere grad leve op til den definition, der er gældende i international lov. Her defineres voldtægt som *sex uden samtykke* og inkluderer således situationer, hvor ofret er i en tilstand, der forhindrer hende i at forsvare sig imod seksuelle tilnærmelser og tvang.

Mangelfuld beskyttelse mod voldtægt og seksuel udnyttelse i ægteskab

I den danske straffelov nyder kvinder i ægteskab ikke lige og fuld beskyttelse mod voldtægt og anden seksuel tvang. Hvis en voldtægtsmand gifter sig eller fortsætter ægteskabet med sit offer, så kan han nemlig slippe for straf (§ 227). Det er desuden ikke forbudt at tiltvinge sig sex mod sin hustru (eller ægtemands) vilje hvis man udnytter at hun er i en tilstand, hvor hun ikke kan forsvare sig selv (§ 218) eller ved groft at udnytte hendes tjenstlige eller økonomiske afhængighed (§ 220).

Alle mennesker har lige ret til fysisk og psykisk integritet og dermed til beskyttelse mod seksuel vold og tvang – uanset om man er gift med gerningsmanden eller ej. Derfor anbefaler Amnesty, at alle 'rabatorrdninger' på grund af ægteskab fjernes fra straffeloven.

Amnestys anbefalinger

Amnesty anbefaler, at den danske voldtægtslovgivning skal ændres, så det helt tydeligt fremgår, at udgangspunktet for lovgivningen er beskyttelsen af ofrets ret til seksuel selvbestemmelse

Mere konkret anbefales:

- Bestemmelser om voldtægt og andre former for seksuel vold bør flyttes fra kapitlet "Forbrydelser mod kønssædeligheden" i straffeloven til kapitlet "Forbrydelser mod liv og legeme". Alternativt kunne man erstatte betegnelsen "Forbrydelser mod kønssædeligheden" med 'Seksuelle forbrydelser mod liv og legeme', "seksualforbrydelser" eller lignende.
- Henvisningerne til ægteskabelig status bør fjernes i §§ 218 og 220.
- § 227 bør fjernes. Ægteskab bør ikke kunne nedsætte straffen for voldtægt eller andre former for seksuel vold.
- § 221, der vedrører samleje på baggrund af en vildledelse af ofret, bør fjernes, både på grund af dens henvisning til ægteskabet, og fordi den antyder, at lovens formål er, at beskytte kvindens dyd.